

แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชน : บทเรียนจากกรณีการทำเหมืองหิน
เขาคุหา อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

Community Conflict Management Guidelines: Lessons Learn from
a Case of Khao Khuha Stone Quarry, Rattaphum District,
Songkhla Province

อุสมาน หวังสนิ^{1*} นฤทธิ ดวงสุวรรณ¹ เอกชัย อิสระทะ² และ สุวรรณ อ่อนรักษ์²

Usman Whangsani^{1} Narit Doungsuwan¹, Ekkachai Isarata² and Suwan Onrak²*

¹สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

¹Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University, Had Yai, Songkhla, 90110, Thailand

²สมาคมพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาคุหา ต.คุหาใต้ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา 90180

²Khao-Khuha Community Rights Protection Association, Khuhatai, Rattaphum, Songkhla 90180, Thailand

*Corresponding author: E-mail: usman.w@psu.ac.th

(Received: September 27, 2021; Accepted: December 15, 2021)

ABSTRACT: The purpose of this study was to examine the community conflict over a quarry in Khao Khuha and provide the community with some conflict management. The study was developed as qualitative research employing a case study methodology through interviews, focus groups, and brainstorming. The finding indicated there were four major causes of the conflicts: 1) conflicts in rock blasting, 2) conflicts in personal interests and conflicts of interest, 3) conflicts of development concepts with different values, and 4) conflicts of laws, rules, and social processes unfavorable for mutual communication. Besides, the study has made recommendations for conflict management in a variety of ways: 1) formulating development strategies, making development plans and use the lessons learned from Khao Khuha dispute case 2) developing cooperation mechanism with all related sectors involving the development plan formulation, and 3) developing the area in Khao Khuha to be a learning center and natural tourist attraction in community.

Keywords: Community conflict management, quarry, Khao Khuha

บทคัดย่อ: บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความขัดแย้งของชุมชนจากการทำเหมืองหินเขาคุหาและเสนอแนะแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนจากการทำเหมืองหินเขาคุหา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งของชุมชนจากการทำเหมืองหินเขาคุหา มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความขัดแย้งจากปัญหาผลกระทบการระเบิดหิน 2) ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ทับซ้อน 3) ความขัดแย้งจากรอบคิดการพัฒนาที่ให้คุณค่าที่ต่างกัน และ 4) ความขัดแย้งทางกฎหมาย กฎระเบียบ และกระบวนการทางสังคมที่ไม่เอื้อต่อการฟังและการรับฟัง โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนดังนี้ 1) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา วางแผนการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเหมืองหินเขาคุหา 2) พัฒนากลไกความร่วมมือโดยให้ภาคส่วน

ต่าง ๆ ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนา 3) พัฒนาพื้นที่เขาควหาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการความขัดแย้งของชุมชน การทำเหมืองหิน เขาควหา

คำนำ

สถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงในภาคใต้ เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ ทั้งความขัดแย้งด้านความมั่นคง ความขัดแย้งจากทรัพยากร ความขัดแย้งจากโครงการพัฒนาของรัฐ และความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรม ผลกระทบจากความขัดแย้งดังกล่าวส่งผลต่อคนและชุมชน (Tissamana, 2015) จะเห็นได้ว่าในรอบกว่า 20 ปีที่ผ่านมาโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐที่มีมาอย่างต่อเนื่องในภาคใต้และหลายโครงการนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่สมดุล ทำให้ชุมชนหลายพื้นที่เกิดความขัดแย้ง ความรุนแรง ทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน (Chompunth, 2017) จากนโยบาย หรือโครงการพัฒนาดังกล่าว

เขาควหา เป็นภูเขาลูกโดดตั้งอยู่กลางท้องทุ่งในตำบลควหาใต้ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา เป็นพื้นที่ ที่อยู่ในประกาศว่า เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 บี ตามมติคณะรัฐมนตรี 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 เรื่องการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำภาคใต้และข้อเสนอแนะมาตรการการใช้ที่ดินในเขตลุ่มน้ำ (Department of Environmental Quality Promotion, 1992) เนื่องจากพื้นที่นี้ เป็นแหล่งน้ำซับน้ำซึม สภาพป่าไม้สมบูรณ์ รวมทั้งพืชสมุนไพรมากมายหลายชนิด ได้ภูเขาเป็นโพรงถ้ำสายน้ำสายเล็กสายน้อยหลายสายเชื่อมโยงกัน มีคลองตะเคียนไหลลอดใต้ภูเขาทางด้านทิศเหนือเป็นแหล่งพักพิงหลบภัย และขยายพันธุ์ของสัตว์ทั้งสัตว์ป่า และปลาพื้นบ้านหลายชนิด มีสายน้ำย่อยไหลออกจากภูเขา 3 สาย เป็นเหมืองน้ำธรรมชาติในอดีต คือ เหมืองนาโพธิ์ (เหมืองดิน) อยู่ทางตอนกลางของภูเขา ถัดมาเป็นเหมืองต้นเหวียง (กลาง) และสุดท้ายด้านทิศใต้ เหมืองหลุมพอ (เหมืองหัวนอน)

พื้นที่ชุมชนเขาควหา อ.รัตภูมิ จ.สงขลา เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลจากการพัฒนาโดยตรง เพราะมีการระเบิดภูเขาเพื่อนำหินจากพื้นที่ไปใช้ในประเทศและส่งขายต่างประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา แต่ในช่วง พ.ศ. 2542-2553 เริ่มมีความขัดแย้งเนื่องด้วยระเบิดหินส่งผลให้บ้านเรือนในชุมชนแตกร้างและเสียหาย เกิดฝุ่นละอองในพื้นที่ (Khunthongphet and Dongsuwan, 2016) ส่งผลต่อสุขภาพและความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน จนนำไปสู่การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผลกระทบดังกล่าว และก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางทรัพยากรธรรมชาติตามมา (Hart and Castro, 2000) เป็นข้อขัดแย้งจากการเข้าถึง การควบคุมและใช้ประโยชน์ทรัพยากร โดยความขัดแย้งเกิดขึ้นเนื่องจากการใช้ประโยชน์ของคนที่แตกต่างกัน

ที่ผ่านมาชุมชนได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการในด้านต่าง ๆ ทั้งการเสริมความรู้ด้านสิทธิชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ จนนำไปสู่การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ซึ่งได้รวมกลุ่มกันในชื่อ “เครือข่ายพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาควหา” และมีการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา พร้อมกับการใช้ช่องทางการเสริมความรู้และการสื่อสารในรูปแบบของ “โรงเรียนสิทธิชุมชนเขาควหา” เพื่อเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชน กฎหมายที่เกี่ยวข้องพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 และ พ.ศ. 2560 และข้อจำกัดต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน (Dueramea and Chingchit, 2013)

จะเห็นได้ว่า เส้นทางดำเนินการกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชน ตลอดจนการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรเพื่อลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนี้ สามารถเป็นบทเรียนที่ดีที่จะช่วยในการวิเคราะห์สถานการณ์

ความขัดแย้ง ผลกระทบจากความขัดแย้งและการสร้างพลังชุมชนในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ต่อไปนี้

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษานี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (case study method) ตั้งแต่การศึกษาแนวคิดและหลักการจัดการความขัดแย้ง สภาพความขัดแย้ง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้ง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้ทำการศึกษาระบบการทั้งหมดตั้งแต่เดือนตุลาคม 2562 - เดือนธันวาคม 2563 โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้เลือกเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย (target group) เป็นผู้ที่มิมีบทบาทในองค์กรท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำชุมชน และครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการที่ผ่านมาและผู้เกี่ยวข้อง โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้นำท้องที่ ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลคูหาใต้ จำนวน 4 คน 2) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านและผู้นำในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านนาปราบ หมู่ที่ 5 บ้านจุ่มปะ หมู่ที่ 9 บ้านห้วยยาง และหมู่ที่ 12 บ้านกันมัน 3) ครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองหินหนักที่สุดในระยะไม่เกิน 850 เมตร แยกตามรายหมู่บ้าน 5 หมู่บ้าน จำนวน 12 ครัวเรือน (จากผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมด 326 ครัวเรือน) ได้แก่ หมู่ที่ 9 บ้านห้วยยาง จำนวน 3 ครัวเรือน หมู่ที่ 5 บ้านจุ่มปะ จำนวน 3 ครัวเรือน หมู่ที่ 12 บ้านกันมัน จำนวน 2 ครัวเรือน หมู่ที่ 4 บ้านนาปราบ จำนวน 2 ครัวเรือน และหมู่ที่ 7 บ้านควนป้อม จำนวน 2 ครัวเรือน และ 4) ตัวแทนสมาคมพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาคูหา จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายหลักใน

ประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการการทำเหมืองหินเขาคูหา ปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน และแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีในชุมชน

2. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) หลังจากได้สัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลระหว่างกัน ผู้วิจัยจึงให้ตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ในข้อ 1 มาเป็นตัวแทนเพื่อร่วมสนทนากลุ่มพื้นที่จำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 7-10 คน โดยใช้สถานที่อาคารโรงธรรม วัดเขาจุ่มปะ และเทศบาลตำบลคูหาใต้ โดยใช้แบบประเด็นสำหรับการสนทนากลุ่ม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน การจัดการความขัดแย้งของชุมชนและแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีในชุมชน

3. กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (participation process) มีการจัดเวทีประชุมระดมความคิดเห็น (brainstorming) จำนวน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ที่สมาคมพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาคูหา และครั้งที่ 2 ที่เทศบาลตำบลคูหาใต้ มีตัวแทนจากผู้ได้รับผลกระทบ ท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชนเข้าร่วม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การถอดบทเรียนการพัฒนาในพื้นที่ความขัดแย้งเขาคูหาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมีส่วนร่วมในงานวิจัยนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่องการจัดการความขัดแย้งในชุมชนจากการทำเหมืองหินเขาคูหา อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา นี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (case study method) ตั้งแต่การศึกษาแนวคิดและหลักการจัดการความขัดแย้ง สภาพความขัดแย้ง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้ง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยและคณะได้ลงพื้นที่ศึกษาและเก็บข้อมูลในชุมชนด้วยตนเอง พร้อมทั้งได้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชุมระดมความคิดเห็น สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม การตรวจสอบ

ข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาโดยประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมทุกกระบวนการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในประเด็นสภาพความขัดแย้ง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ผลกระทบและแนวทางการจัดการความขัดแย้ง ในส่วนของข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและกระบวนการประชุมเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วมเพื่อตรวจสอบและยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผลการศึกษา

การวิจัยนี้ศึกษาตั้งแต่พัฒนาการของการทำเหมืองหินในพื้นที่เขาควหา สถานการณ์ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งของชุมชนในการทำเหมืองหินเขาควหา แนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งและสันติศึกษาในชุมชนดังนี้

1. ผลการศึกษาสถานการณ์ปัญหาที่ส่งผลต่อความขัดแย้งจากการทำเหมืองหินเขาควหา พบว่า

1.1 พัฒนาการของการทำเหมืองหินในพื้นที่เขาควหา จากผลการศึกษาและสนทนากลุ่มเกี่ยวกับพัฒนาการของการทำเหมืองหินเขาควหา พบว่า เขาควหา มีพัฒนาการการทำหินและการทำเหมืองหินในพื้นที่ แบ่งได้ตามลักษณะการดำเนินการทำเหมืองหินได้ 4 ช่วง ดังนี้

(1) ช่วงแรกเป็นช่วงบุกเบิกโดยชาวบ้านรอบเขาควหา (ประมาณปี พ.ศ. 2504 – 2521) โดยชาวบ้านใช้วิธีการตีหินด้วยมือให้แตกเพื่อใช้ในการสร้างบ้านเรือน สำหรับใช้ในชุมชนและจำหน่ายในพื้นที่ใกล้เคียง

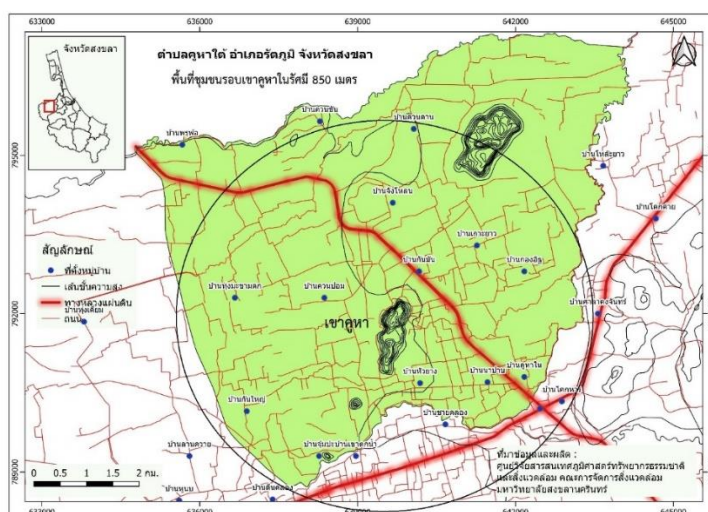
(2) ช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่ภาคเอกชนเข้ารัฐทำเหมืองหินขาย (ประมาณปี พ.ศ. 2522 – 2538) คือเริ่มการระเบิดหินอย่างเป็นทางการ ด้วยการทำถนนสายหาดใหญ่ - พัทลุง โดยกรมทางหลวงหลังจากมีการดำเนินการทำหินใช้ของรัฐ และชุมชนแล้ว เริ่มมี

กิจการโรงม่ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการระเบิดหินและย่อยหินขาย โดยการโยนตัวจากหน้าผาลงมาเจาะฝังระเบิด ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากพื้นที่เดิมในยุคแรก แต่ก็ได้ส่งผลกระทบกับสายน้ำคลองเคียนสายน้ำธรรมชาติตลอดใต้ภูเขา ปากทางเข้าของคลองตะเคียนอุดตัน รวมถึงการสันสะพานฝืน บ้านเรือนเสียหาย รวมถึงโรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี 2 อุบลราชธานี การเรียนการสอน และได้รับเสียหายจนโรงม่หินต้องย้ายไปด้านทิศตะวันออก

(3) ช่วงที่ 3 ช่วงธุรกิจอุตสาหกรรมเหมืองหิน (ประมาณปี พ.ศ. 2539 – 2552) เริ่มจากวันที่ 13 มิถุนายน 2538 คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบเปลี่ยนแปลงการระเบิดและการย่อยหินไปใช้เทคโนโลยีการทำเหมืองหินแบบใหม่ ทำแบบขั้นบันได ใช้เครื่องจักรกลทั้งระบบ และเข้าสู่การสัมปทานกับรัฐ โดยขอประทานบัตร และในวันที่ 26 มีนาคม 2539 คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เห็นชอบและอนุมัติให้ใช้ประโยชน์ในแหล่งหิน 20 แหล่ง ใน 13 จังหวัดทั่วประเทศ ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 บี ตามที่คณะกรรมการกำหนดแหล่งหินเพื่อการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมเสนอตามมาด้วย ทำให้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2540 กระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศกำหนดพื้นที่แหล่งหินอุตสาหกรรม เพื่อการก่อสร้างและจัดสรรแหล่งหินดังกล่าวให้ผู้ประกอบการฯ ขอประทานบัตร โดยอนุญาตไป 27 รายทั่วประเทศ ในส่วนของพื้นที่เขาควหา อ.รัตภูมิ จ.สงขลา มีการให้สัมปทานการทำเหมืองหินเขาควหา กับภาคเอกชน 2 ประทานบัตร คือ บริษัท พีรพลมาตย์ จำกัด ได้รับวันที่ 30 กรกฎาคม 2542 ถึงวันที่ 29 กรกฎาคม 2552 และเอกชน จำนวน 1 ราย โดยได้รับวันที่ 10 เมษายน 2543 และได้มีการเช่าช่วงต่อโดยบริษัท แคลเซียม ไทย-อินเตอร์ จำกัด จนหมดอายุประทานบัตร เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2553

(4) ช่วงที่ 4 ช่วงชุมชนใช้สิทธิทวงคืนทรัพยากร (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 – 2563) เป็นช่วงที่บริษัทชะลอการดำเนินการ แต่แหล่งหินอยู่ในสัมปทานต่อเนื่อง 2 บริษัท (ซึ่งสามารถดำเนินการ

ซึ่งต่อมาได้จดทะเบียนเป็น “สมาคมพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาคูหา” ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและผู้ตรวจการแผ่นดิน ว่ากระบวนการต่อสัมปทานไม่มีส่วนร่วมของประชาชนที่เดือดร้อนจากการทำเหมืองหิน ซึ่งขอให้บริษัทต้องทำ EIA หรือ EHIA ก่อนดำเนินการ และขอให้ระงับการสัมปทาน โดยมีผลให้บริษัทชะลอการดำเนินการต่อจนถึงปัจจุบัน

1.2 สถานการณ์ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการทำเหมืองหินเขาควหา สภาพปัญหาจากการทำเหมืองหิน พบว่ามีปัญหาผลกระทบมาโดยตลอด และเริ่มรุนแรงขึ้นในช่วง ปี พ.ศ. 2548 - 2552 เพราะคณะรัฐมนตรีได้ มีมติเห็นชอบและอนุมัติให้ใช้ประโยชน์ในแหล่งหิน (ดังกล่าวไว้ในพัฒนาการการทำเหมืองหิน ช่วงที่ 3) โดยภาพรวมสรุปเป็นประเด็นปัญหาเป็น 6 ประเด็น คือ

มีเศษหินจากการระเบิดกระเด็นโดนบ้านเรือนที่พัง
อาศัย โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ โดยหินบางชิ้นมีน้ำหนัก
เกือบ 5 กิโลกรัม และมีผลกระทบต่อเนื่องในพื้นที่
ชุมชนรอบเขาควหาในรัศมี 850 เมตร ที่ประสบภัย
จากเหมืองหิน (Figure 1) กรณีนี้ได้มีการยื่นฟ้องศาล
และมีการจ่ายชดเชยค่าเสียหายไปแล้วบ้างบางส่วน

2) ปัญหาผลกระทบจากฝุ่นละออง ฝุ่นละอองเหล่านี้เกิดจากทุกขั้นตอนของการดำเนินการทำเหมืองหิน ทั้งการใช้เครื่องจักรเจาะอัด การระเบิดหิน การไม่ย้อยหิน และการขนส่งบนถนน โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2548 - 2552 มีการดำเนินการทั้งกลางวัน กลางคืน ทำให้เกิดปัญหาฝุ่นละออง 2 ด้าน คือ

1. กระบดต่อสุขภาพ อันส่งผลให้คนที่อ่อนแอ ทั้ง เด็ก และผู้สูงอายุ เกิดโรคทางเดินหายใจ หืดหอบ ภูมิแพ้ ผดผื่นคัน และที่สำคัญความกังวลว่า หากมีการสะสมต่อเนื่องยาวนาน 10 - 20 ปี อาจนำไปสู่การป่วยเป็นโรคซิลิโคซิส หรือโรคฝุ่นปอดโยหิน และ 2. ฝุ่นที่ก่อให้เกิดความสกปรกต่อบ้านเรือน รถยนต์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยรัศมีการกระจายของฝุ่นไปไกลกว่า 3 กิโลเมตร

3) ปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพจิต เกิดจากเสียงดังและสั่นสะเทือน ผลกระทบต่อสุขภาพจิตมีบางคนเกิดอาการตกใจ ใจสั่นทุกครั้งที่มีการระเบิดหิน ก่อนที่จะได้ยินเสียงระเบิด จะมีการสั่นสะเทือนคล้ายแผ่นดินไหว ถัดจากนั้น เสียงดังของระเบิดจะตามมา อาการหวาดกลัวเกิดขึ้นทุกวันที่มีการระเบิดกระทบต่อสภาพจิตใจและเกิดความเครียด ความวิตกตลอดวัน

4) ปัญหาผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิธีการทำกิน และการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เพราะเขาควหาไม้สายน้ำ เหมือนน้ำซับธรรมชาติ ที่มีลักษณะที่เป็นโพรงถ้ำอยู่ทั่วไปได้ภูเขาใน มีสายน้ำคลองเคียนไหลตลอดได้ภูเขา มีเหมือนน้ำที่ไหลออกมาจากภูเขาลูกนี้ ทั้ง 3 สายเหมือนดิน (เหมือนนาโพธิ์) เหมือนกลาง (เหมือนต้นเหียง) เหมือนห้วยนอน (เหมือนหลุมพอ) ปัจจุบันปากทางน้ำที่จะเข้าคลองเคียน หินหล่นทับจนแทบปิดส่วนเหมือนน้ำธรรมชาติ 3 สายนั้น หมดสภาพไปแล้ว 2 สาย ซึ่งกระทบต่อ วิถีชีวิตการทำมาหากินรอบ ๆ ภูเขา ที่มีการทำนา ทำสวน ซึ่งอาศัยน้ำจากช่องน้ำธรรมชาติเหล่านี้ อีกทั้งเขาควหายังเป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์น้ำตามธรรมชาติ เป็นแหล่งอนุบาลหรือหลบภัยของสัตว์น้ำอย่างดี ปัจจุบันหลังจากการทำเหมืองหินสัตว์น้ำบางชนิดหายไป หลายชนิดลดจำนวนลง เพราะแหล่งอยู่อาศัย แหล่งเพาะฟักหรืออนุบาลไม่มี ส่วนบริเวณด้านบนเขาควหานั้น พบว่าพันธุ์ไม้ ถ้วยไม้ ไม้ป่าขนาดใหญ่ ถูกทำลาย สัตว์ป่าถึง ค้าง และนกหลายชนิดหายไปเช่นกัน นับเป็นการ

สูญเสียแหล่งทรัพยากร และแหล่งอาหารของชุมชนที่สำคัญ

5) ปัญหาการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามรัฐธรรมนูญ ไม่มีเวทีรับฟังความคิดเห็นประชาชน ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 67 ซึ่งได้บัญญัติ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับการและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

6) ปัญหาทางด้านกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งหินในพื้นที่ซึ่งที่ผ่านมาเมื่อมีการเพิกถอนประกาศแหล่งหินและยุติสัมปทาน ชุมชนไม่สามารถใช้กระบวนการทางกฎหมายในการเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ อีกทั้งยังมีการใช้กระบวนการทางกฎหมายเพื่อปิดปากชาวบ้านเพื่อฟ้องกลับชาวบ้านที่ยื่นฟ้องร้อง ทำให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบเกิดความหวาดกลัวในการเคลื่อนไหวตามสิทธิที่พึงมี และเกิดความขัดแย้งในชุมชน

1.3 ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการทำเหมืองหินเขาควหา จากการสัมภาษณ์และจัดเวทีประชุมในพื้นที่ (ช่วงเดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม 2562) ผู้นำชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและให้ความหมายหรือนิยาม “ความขัดแย้ง” ว่าเป็นการเห็นต่างจนนำมาซึ่งภารกิจหรือกิจกรรมที่ขัดกัน อาจจะขัดกันทั้งทางความคิด วาจาและการกระทำ และมองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติธรรมดา และได้มีการวิเคราะห์คู่ขัดแย้งที่สำคัญของชาวบ้านผู้ที่ได้รับผลกระทบ คือ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งชุมชนเห็นว่าทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาซึ่งส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทิศทางสนับสนุนการทำเหมืองหิน ด้วยเหตุผล เรื่องทางเศรษฐกิจเป็นหลัก รายได้ของท้องถิ่นและการมีงานทำของชาวบ้านในพื้นที่ แต่เราได้พบข้อมูลภายหลังกรณีค่าภาคหลวง ที่ได้ในช่วง 10 ปีแรกของการสัมปทาน (ปี พ.ศ. 2542 - 2552) โดยได้รับประมาณ

11 ล้านกว่าบาทเข้าคลัง โดยส่วนแบ่งให้ท้องถิ่นในพื้นที่ตั้งเหมืองเพียง 20 % เหลืออยู่ประมาณ 2 แสนกว่าบาทต่อปี ซึ่งแทบจะเอาไปใช้งานพัฒนาท้องถิ่นได้น้อยมาก ส่วนการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่ มีความเห็นไปในทิศทางสนับสนุนการทำเหมืองหินเช่นกัน ด้วยเหตุผลเรื่องทางเศรษฐกิจการพัฒนาเช่นกัน การให้คนในชุมชนมีงานทำ การขอหินใช้ในงานชุมชน โดยบริษัทได้สนับสนุนเพิ่มเงินผู้สูงอายุในหมู่บ้านรายละ 50 บาท บางหมู่บ้านเอาเงินนี้มาบริการน้ำประปาหมู่บ้านฟรี รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากบริษัทเอกชน ทั้งการสนับสนุนสื่อกีฬาในการแข่งขันกีฬาชุมชน เลี้ยงอาหารในวันปีใหม่ ของขวัญวันเด็ก ผนวกกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับข้าราชการฝ่ายปกครองซึ่งก็มีลักษณะไปในทิศทางเดียวกัน

2) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดที่มีบทบาทความรับผิดชอบโดยตรงกับการแก้ปัญหากรณีเหมืองหินเขาควหา ไม่ได้อำนวยความสะดวกและเปิดช่องทางให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบได้รับการแก้ปัญหาอย่างเป็นธรรม เช่น ข้าราชการฝ่ายปกครองระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ฝ่ายอุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด และกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานการเหมืองแร่ และข้าราชการฝ่ายสิ่งแวดล้อม สำนักงานโยธาและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) กลุ่มทุนเอกชน ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1. บริษัทเอกชนที่สัมปทานแหล่งหิน 2 บริษัท 2. กลุ่มทุนต่างประเทศ เป็นกลุ่มทุนที่สนับสนุนการดำเนินการในช่วงหลังหมดอายุประทานบัตรเหมืองหินเขาควหา ปี พ.ศ. 2554 - 2563 ที่ต้องการทำเหมืองหินต่อเพื่อส่งออกหินไปประเทศอินเดีย เป็นบริษัทร่วมทุนของคนสัญชาติไทยเชื้อชาติอินเดียกับทุนอินเดียโดยตรง กลุ่มนี้แสดงความจำนงที่จะทำเหมืองหินต่อในพื้นที่แหล่งหินเขาควหา โดยผ่านบริษัทตัวแทนซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น แต่หลังจากทางเครือข่ายพิทักษ์สิทธิ

ชุมชนเขาควหาได้ฟ้องศาลปกครองในปี พ.ศ. 2559 ให้เพิกถอนประกาศแหล่งหิน กลุ่มทุนนี้ได้ลดบทบาทลง ไม่มีการสนับสนุนให้มีตัวแทนดำเนินการใด ๆ จนถึงในปัจจุบัน และ 3. กลุ่มทุนท้องถิ่น มีลักษณะการจัดตั้งเครือข่ายผู้นำทางการฝ่ายท้องถิ่น และฝ่ายท้องถิ่นในระดับอำเภอ

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ความขัดแย้งจากปัญหาผลกระทบการระเบิดหิน ที่ทำให้บ้านเรือนและชุมชนเกิดความเสียหาย ทั้งปัญหาจากแรงระเบิดที่ทำให้บ้านเรือนแตกร้าว ปัญหาฝุ่นละอองจากการระเบิดและการขนส่ง ทำให้ส่งผลต่อสุขภาพจิตของคนในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรบริเวณเขาควหาความขัดแย้งจากผลประโยชน์ส่วนบุคคล ผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งมีใช้ผลประโยชน์ส่วนรวม ทั้งผลประโยชน์จากการดำเนินการของเหมืองหินและผลประโยชน์ต่ออำนาจในการจัดการของชุมชน

2. ความขัดแย้งจากกรอบคิดการพัฒนาที่กำหนดและให้คุณค่าที่ต่างกันระหว่างการพัฒนาอุตสาหกรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ระหว่างอำนาจการจัดการเบ็ดเสร็จที่หน่วยงานรัฐกับการกระจายอำนาจให้ประชาชนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร หรือ สิทธิการกำกับของรัฐในฐานะผู้ปกครองกับสิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจรัฐ

3. ความขัดแย้งทางกฎหมาย กฎระเบียบและกระบวนการทางสังคมที่ไม่เอื้อต่อการฟัง และรับฟังกันและหาทางออกที่ทุกฝ่ายพอใจ

ซึ่งสรุปสถานการณ์ความขัดแย้งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ซึ่งหมายถึงประโยชน์ทางตรงที่เป็นมูลค่าให้กับผู้เห็นด้วยและสร้างเครือข่ายผู้เห็นร่วม โดยละทิ้งผู้เสียผลประโยชน์หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อปัญหาในชุมชน และหากไม่ได้รับการเยียวยาที่เหมาะสมก็จะกลายเป็นผู้เห็นต่างและคู่ขัดแย้งได้ 2) ความขัดแย้งด้านค่านิยมหรือความเชื่อ อาจมาจากการกรอบคิดการ

พัฒนาที่ถูกกำหนดและการให้คุณค่าที่ต่างกันระหว่าง การพัฒนาอุตสาหกรรม กับ การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในการทำความเข้าใจมุมมองให้สอดคล้องกันนี้เป็นความยากยิ่ง เพราะทัศนคติและกรอบการมองของกลุ่มคนที่แตกต่างกัน 3) ความขัดแย้งด้านโครงสร้างและอำนาจการจัดการ ระหว่างอำนาจการจัดการเบ็ดเสร็จที่หน่วยงานรัฐกับการกระจายอำนาจให้ประชาชนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร หรือ สิทธิการกำกับของรัฐในฐานะผู้ปกครอง กับ สิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และส่วนหนึ่งมาจากกฎหมาย ระเบียบ และกระบวนการทางสังคมที่ไม่เอื้อต่อการฟัง และรับฟังกันและหาทางออกที่ทุกฝ่ายพอใจ

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชน จากพัฒนาการของการทำเหมืองหินในพื้นที่เขาควหา สถานการณ์ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการทำเหมืองหินเขาควหา และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการทำเหมืองหินเขาควหา ทำให้เห็นบทบาทของชุมชนในการปกป้องและรักษาผลประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ของท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการศึกษาผลกระทบ การหาความร่วมมือในการสร้างพื้นที่ส่วนรวมที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนและให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการร่วมกัน ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักและหวงแหนในท้องถิ่นมากขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ดังนี้

- 1) การพูดคุยเจรจา หาทางออกร่วมกัน รื้อฟื้นและสานต่อความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชน โดยให้ผู้ที่มีความน่าเชื่อถือในชุมชนเป็นคนกลางในการพูดคุย
- 2) การสร้างความตระหนักร่วมในปัญหาและหาทางออกร่วมกัน โดยใช้ความสัมพันธ์และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมชุมชน
- 3) การกำหนดแผนการพัฒนาพื้นที่ให้ชุมชนได้รับประโยชน์และเกิดความยั่งยืน

อภิปรายผลการศึกษา

1. การศึกษาสถานการณ์ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งจากการทำเหมืองหินเขาควหา อภิปรายผล ดังนี้

พัฒนาการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่ในระลอกแรกเกิดขึ้นจากการที่รัฐมีนโยบายการพัฒนาพื้นที่และการเติบโตของเมือง ทำให้เกิดความต้องการใช้หินเพื่อการก่อสร้างถนนและสิ่งปลูกสร้างต่อมาบริษัทที่เกี่ยวข้องได้มีการสัมปทานและทำการส่งออกไปขายต่างประเทศ ในเมื่อมีความต้องการสูงทำให้ต้องขยายพื้นที่และช่วงเวลาการทำงานให้เพิ่มขึ้น ทำให้ตลอด 15 ปีหลัง (พ.ศ. 2538 - 2553) มีการระเบิดหินที่เขาควหาเป็นจำนวนมากกว่าปกติ ทำให้บ้านเรือนและชุมชนได้รับผลกระทบอย่างมาก ทั้งจากฝุ่นควัน เสียงระเบิด อันตรายจากการระเบิดและสะเก็ดหินที่กระเด็นไกลจากพื้นที่ และบ้านเรือนแตกร้าวและพังจากแรงระเบิด ส่งผลให้เกิดความหวาดระแวง หวาดกลัว คนในชุมชนไม่กล้าเสี่ยงไปในพื้นที่ที่ใกล้ภูเขา พื้นที่ทำนาใกล้แหล่งสัมปทานรกร้าง และเกิดความไม่ปลอดภัย

ในช่วงที่มีการทำเหมืองหินซึ่งเป็นผลประโยชน์ในหลายฝ่ายและตรงกันข้ามก็เป็นการเสียประโยชน์ของคนในชุมชนหลายฝ่ายเหมือนกัน ทำให้เกิดการแบ่งฝ่ายในชุมชนอย่างชัดเจน ซึ่ง Watthanasap (2007) กล่าวว่า ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ผลประโยชน์ลงตัวก็ไม่ขัดแย้ง แต่ผลประโยชน์ไม่ได้หมายถึงเฉพาะผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน แต่หมายถึงกระบวนการหรือวิธีการที่เราไปปฏิสัมพันธ์กับเขา ดูแลเอาใจใส่ รวมไปถึง อารมณ์ และจิตใจ ศักดิ์ศรีหน้าตา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากฝ่ายท้องถิ่นและท้องถิ่นในพื้นที่ และฝ่ายที่ได้รับผลกระทบและร้องเรียนทำให้เกิดข้อพิพาทกันในชุมชน ความแตกแยกของคนในชุมชน การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และการกระทำจากผู้เห็นต่าง ทั้งในรูปแบบของการข่มขู่คุกคามและการกีดกันต่าง ๆ นานา สอดคล้องกับที่ Banpasirichot (2000) ได้กล่าวถึงว่า ความขัดแย้งอาจมีความซับซ้อนมากขึ้นเนื่องจากคนกลุ่มหนึ่งมี

โอกาสเข้าถึงทรัพยากรหรืออำนาจในการตัดสินใจที่มีผลต่อการยุติความขัดแย้ง แต่อีกกลุ่มหนึ่งไม่มีอำนาจที่ว่าหรือน้อยกว่า ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ความขัดแย้งจะมีประเด็นเรื่องอำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ซึ่ง Rattana (2010) ได้มีความเห็นว่า ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรเป็นปัจจัยที่สำคัญ ทำให้เกิดแรงกดดันของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในระดับพื้นที่ มีสิ่งบ่งชี้ปรากฏการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะของการแย่งชิงทรัพยากร จนก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ทั้งระหว่างประชาชนกับประชาชน ประชาชนกับรัฐ จนเกิดข้อพิพาท การประท้วงต่อต้านนโยบายของรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในกรณีต่าง ๆ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 หลังจากบริษัทชลอการระเบิดจนหมดอายุสัมปทาน (ซึ่งมีสิทธิขอต่อได้อีก 15 ปี) ก็มีการรวมตัวขององค์กรชุมชนจากภาคส่วนต่าง ๆ จากนั้น ชุมชนจึงเรียกร้องให้รัฐยกเลิกการต่ออายุเพื่อสัมปทานหินจากเขาควหาและได้รวมตัวกันในนาม “โรงเรียนสิทธิชุมชนเขาควหา” ซึ่งมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ และเป็นเวทีเรียนรู้เรื่องราวสถานการณ์ต่างพื้นที่ ต่อมาได้มีการพัฒนากิจกรรมมากขึ้นและก่อตั้งเป็น “สมาคมพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาควหา” พร้อมทั้งเป็นองค์กรกลางในการเรียกร้องเกี่ยวกับการเยียวยาผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการทำเหมืองหินที่ผ่านมา อีกทั้งยังเป็นกลไกการให้ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนและการประสานร่วระหว่างผู้ได้รับความเดือดร้อนในชุมชนกับบริษัทในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น กรณีเช่นนี้เชื่อมโยงกับที่ Fisher (2014) ได้กล่าวถึงความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นโอกาสในการสร้างสันติภาพและลดความขัดแย้งโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดความต้องการของชุมชนที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ จึงจะเกิดความยั่งยืนได้

Department of Primary Industries and Mines (2012) ได้นำเสนอตัวอย่างของประเด็นความ

ขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น หรือที่เคยเกิดขึ้นแล้วในการประกอบการเหมืองแร่กับชุมชน เพื่อให้มีความเข้าใจในชนิดและสาเหตุของความขัดแย้งได้ชัดเจนขึ้น ในด้านข้อมูล ด้านความสัมพันธ์ ด้านค่านิยม ด้านโครงสร้างของปัญหา และด้านผลประโยชน์

2. การวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งอภิปรายผล ดังนี้

ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนได้มีการระดมความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งภาคส่วนต่าง ๆ มองว่าต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา หรือวางแผนการพัฒนาพื้นที่และการใช้ประโยชน์จากเหมืองหินเขาควหาให้เป็นเอกภาพ สอดคล้องกับ Carpenter and Kennedy (1981) และ Walker and Daniels (2019) เคยเสนอเรื่องราวหรือวิธีการรูปแบบต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกัน เพื่อการจัดการความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมและการตัดสินใจ โดยชุมชนต้องรู้จักการสร้างพื้นที่วิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดพร้อมกับศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและพลังจากนอกชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีการพัฒนากลไกความร่วมมือโดยให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาและให้พัฒนาพื้นที่เขาควหาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดังที่ Makraphirom (2006) สะท้อนว่าในทางปฏิบัติจะต้องใช้หลาย ๆ ระบบหลาย ๆ วิธีการผสมผสานกันไป คือ มีการแก้ไขความขัดแย้งในระบบจัดการกันเองในระดับชุมชนส่วนความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับภายนอกหรือกับอำนาจรัฐที่มีลักษณะรุนแรงและยืดเยื้อยังไม่สามารถแก้ไขได้แม้จะมีการแก้ไขด้วยระบบกฎหมายซึ่งจัดการโดยหน่วยงานของรัฐและกระบวนการยุติธรรมแล้วก็ตาม

สรุป

บทความวิจัยนี้ สรุปว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนเขาควหาตั้งแต่ต้นเพราะชุมชนได้รับผลกระทบจากการระเบิดหินและไม่มีส่วนร่วมใน

การกำหนดทิศทางการพัฒนาในพื้นที่ ทำให้ต้องรวมตัวและสร้างกลไกในการขับเคลื่อน ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาความขัดแย้งของชุมชนที่เกิดขึ้น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความขัดแย้งจากปัญหาผลกระทบการระเบิดหิน ที่ทำให้บ้านเรือนและชุมชนเกิดความเสียหาย 2) ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ทับซ้อน 3) ความขัดแย้งจากกรอบคิดการพัฒนาที่กำหนดและให้คุณค่าที่ต่างกันระหว่างการพัฒนาอุตสาหกรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 4) ความขัดแย้งทางกฎหมาย กฎระเบียบ และกระบวนการทางสังคมที่ไม่เอื้อต่อการฟังและการรับฟัง โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ดังนี้ 1) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา วางแผนการพัฒนาพื้นที่และการใช้ประโยชน์จากเหมืองหินเขาควหาให้เป็นเอกภาพ 2) พัฒนากลไกความร่วมมือโดยให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนา และ 3) พัฒนาพื้นที่เขาควหาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สำหรับในส่วนของผลการวิจัยนี้ อาจนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และโครงการการจัดการเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ปีงบประมาณ 2562 ที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

Banpasirichot, C. 2000. The development of the conflict: the path of democracy". In the way society Thailand. Editorial Khosananan, Charan: Publishing Foundation, Bangkok. 159-196 (in Thai)

- Carpenter, S. L. and W.J.D. Kennedy. 1981. Environmental conflict management: new ways to solve problems. Mountain Research and Development. 1(1): 65-70
- Chompunth, C. 2017. Environmental conflict management: A case study of the thermal coal-fired power plant project in Rayong province. Kasetsart Journal of Social Sciences. 38(3): 692-703 (in Thai)
- Department of Environmental Quality Promotion. 1992. Cabinet resolutions related to the determination of watershed quality class. Department of Environmental Quality Promotion, Bangkok. (in Thai)
- Department of Primary Industries and Mines. 2012. Guidelines for resolving conflicts from mining Operations. DM Printing, Bangkok. (in Thai)
- Dueramea, M. and S. Chingchit. (eds). 2013. Drilled the southern development plan. National Health Commission Office, Nonthaburi.
- Fisher, J. 2014. Managing environmental conflict. Ch.55 In: P. T. Coleman, M. Deutsch and E. C. Macus (eds.). The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice. 3rd ed., John Wiley & Sons, San Francisco.
- Hart, N. and P. Castro. (eds.). 2000. Conflict and natural resource management. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome.

- Khunthongphet, N. and N. Doungsuwan. 2016. Community rights and the protection of Khao Khuha. *Hatyai Academic Journal*, 14(1): 63-77. (in Thai)
- Makarapirom, P. 2007. Environmental conflict resolution. Research report. Social Research Institute, Chiang Mai University, Chiang Mai. (in Thai)
- Rattana, K. 2010. Developing the potential of network partners in planning natural resources and environment management strategies at the local level. Department of Environmental Quality Promotion, Bangkok. (in Thai)
- Tissamana, A. 2015. Guidelines for environmental conflicts resolution: A case study of Suan Phueng, Ratchaburi. *Journal of Environmental Management*. 11(2): 60-75. (in Thai)
- Walker, G.B. and S. E. Daniels. 2019. Collaboration in environmental conflict management and decision-making: Comparing best practices with Insights from collaborative learning work. *Frontiers in Communication*, 4:2, doi: 10.3389/fcomm.2019.00002.
- Wattanasap, W. 2007. Conflict: Principles and Tools for Resolution. 3rd ed. Siripan Offset, Khon Kean. (in Thai)
-